

İNGİLİZ İŞÇİ SINIFINI ENTERNASYONALİST Mİ ZANNEDİYORSUNUZ?

30 Ekim 2025

Yıldırım Koç

Hiçbir ülkenin işçi sınıfı ve sendikacılık tarihini bilmeyen bazı kişiler, işçi sınıflarının enternasyonalist olduğunu, diğer bir deyişle, tüm dünyadaki işçilerin kapitalizme karşı kader ve mücadele birliği içinde olduğunu veya olması gerektiğini ileri sürüyor. Şaşırmamak mümkün değil. “Kulaktan dolma” diye eleştirdiğimiz düzeyde bile bilgi sahibi olmadan, ahkam kesiyor.

Amerikan ve Alman işçi sınıflarının nasıl milliyetçi ve hatta şoven olduğunu daha önceki yazılarımda özetlemiştim. Bunu eleştirenler gerçeklikten o kadar uzak ki, içlerinden biri bile, Amerikan işçi sınıfı tarihinde çok özel bir yeri olan ve yaklaşık 12 yıl çok militan bir mücadele yürüten Dünya Endüstri İşçileri (IWW, Industrial Workers of the World) örgütünden söz etmedi. Halbuki bu örgüt gerçekten enternasyonalist bir mücadele verdi; ancak hem çok az sayıda işçiyi örgütledi, hem de ömrü çok kısa oldu.

İnanın, bilmeden bildiğini sanana dert anlatmak, deveye hendek atlatmaktan çok daha zor.

Bu yazıda, sömürgecilik ve enternasyonalizm konularında İngiliz işçi sınıfının tavrına ilişkin bazı bilgiler aktarayım. (Daha geniş bilgi için bkz. Yıldırım Koç, *Batılı İşçi Sömürüye Ortak*, 2. Baskı, Bilgi Yay., Ankara, 2006;149-195; Yıldırım Koç, *Avrupa İşçi Sınıfları*, Epos Yay., Ankara, 2011)

İngiltere’de işçi sınıfı tarih sahnesine erken çıktı. Sendikacılık ise 19. yüzyılın başlarında yaygınlaşmaya başladı. 1868 yılında Sendikalar Kongresi (TUC) kuruldu. Günümüzde İngiltere, işgücü içinde işçi sınıfının oransal olarak en yüksek bulunduğu ülkelerden biridir. Gelir getirici bir işte çalışanlar içinde ücretlilerin oranı 1980 yılında yüzde 91,9 iken, günümüzde yüzde 86,6 oldu. Diğer bir deyişle, İngiltere toplumunun yaklaşık yüzde 90’ı işçi sınıfından oluşmaktadır. Ülkede 25 milyondan fazla işçi vardır. İngiliz işçileri arasında sendikalaşma oranı 1979 yılında yüzde 55,8 iken, 1998 yılında yüzde 29,6’ya düştü. 2024 yılındaysa yüzde 22,0 oldu. Diğer bir deyişle, İngiliz işçi sınıfı kendi içinde bile kader ve mücadele birliğini gerçekleştirememiştir.

Tarihin en eski ve örgütlenme geleneğini kesintiye uğramadan sürdürmüş İngiliz işçi sınıfının sömürgeler konusundaki tavrı ve davranışı ne oldu? Sömürgelerdeki işçilere enternasyonalist bir anlayışla yaklaştı mı? Onlarla kader ve mücadele birliği yaptı mı? Bugün anti-emperyalizm konusunda ne tür bir çizgi izliyor?

Burada sorduğumuz sorular, İngiliz işçi sınıfı içindeki bazı kişilerin ve grupların tavrı değil. Soru, İngiliz işçi sınıfının ve sendikacılık hareketinin bütününü veya büyük çoğunluğunu ilgilendiriyor? 25 milyon İngiliz işçisi sömürgeciliği onaylıyor muydu, sömürgeciliğe karşı mı çıkıyordu? Sendikaların tavrı neydi? Sömürgelerin işçi sınıflarına nasıl yaklaşıyordu? Dünyaya enternasyonalist bir anlayışla mı bakıyor; diğer ülkelerin işçi sınıflarıyla kader ve mücadele içine girmeyi amaçlıyor mu?

İngiltere, tarihin en büyük sömürgeci imparatorluklarından. 1871 ile 1900 yılları arasında İngiliz emperyalistleri 4,25 milyon mil kare araziye sömürgeleştirdi ve bu topraklardaki 66 milyon insanı köleleştirdi. Hindistan ise yüzmilyonlarca insanıyla eskiden beri sömürgeydi. Bu yıllarda İngiliz işçi sınıfı sömürgeciliği veri kabul ediyor ve onaylıyordu. Sendikaların tek talebi, sömürgelerdeki yerlilere adaletli davranılması ve yardım edilmesi idi. Ayrıca, İngiliz sömürgeciliğinin “modernleştirici” etkisinin olduğuna da inanıyorlardı. Bu ve daha sonraki dönemlerde İngiltere’de Avam Kamarasında sendikalardan gelen milletvekilleri vardı. Ancak bu milletvekilleri, sömürgecilik sistemini kabul ediyor ve onaylıyordu; yalnızca bu bölgelerde sendikal hakların geliştirilmesini ve angaryanın kaldırılmasını savunuyorlardı. Enternasyonalizm, diğer bir deyişle, sömürge işçi sınıflarıyla kader ve mücadele birliği söz konusu değildi.

İngiliz sendikacılığı 1880’li yıllarda bir kriz yaşadı. Krizden çıkış, 1890’lı yıllarda “Yeni Sendikacılık” adı verilen bir anlayışın hakim olmasıyla sağlandı. Bu anlayışın unsurlarından biri, sömürgelerde İngiltere’dekine benzer sendikaların örgütlenmesine yardımcı olunmasıydı. Ancak, geriye dönüp bakıldığında sorulması gereken soru şudur: İngiliz sendikacıları bazı sömürgelerde kendi anlayışları temelinde sendikaların örgütlenmesine yardımcı olurken, bu ülkelerin bağımsızlığını hiç gündeme

getirdiler mi? Hayır. Ulusal bağımsızlık mücadelesine katılan sendikalara yardımcı oldular mı? Hayır. Hatta, 20. yüzyılda dönem dönem iktidara gelen İşçi Partisi Hükümetleri bile sömürgelerde sendikaları bir denetim aygıtı olarak gördü.

İngiliz sendikacıları, Türk Ulusal Kurtuluş Savaşı sırasında İngiliz emperyalistlerinin saldırılarını ve oyunlarını kabullendi. Bu dönemde İngiltere'deki sendikalardan Anadolu'daki anti-emperyalist savaşa en küçük bir destek bile yoktur. Aynı durum Hindistan için de geçerlidir. Hindistan'da işçi sınıfı hareketi ulusalcı hareketlerle ve/veya komünistlerle bağlantılı olarak gelişti. İngiliz sendikaları, bağımsızlık öncesinde Hindistan işçileriyle ilişki kurmadı; "enternasyonalist" bir anlayışla hareket etmedi.

İngiliz sendikaları, 1929 yılında çıkarılan Sömürge Geliştirme Fonu Yasası uyarınca devlet içinde oluşturulan Sömürge Geliştirme Danışma Komitesi'nde de yer aldı. Bu Komite, sömürgelerden gelen yardım taleplerini inceliyor ve belirli projelere para yardımında bulunuyordu. Söz konusu olan, enternasyonalizm değil, bu ülkelerin işçi sınıflarını ve sendikalarını denetim altında tutabilme çabasıydı.

İngiliz sömürge sistemi İkinci Dünya Savaşı sonrasında çözülmeye başladığında, İngiliz işçi sınıfının ve sendikalarının çok büyük bölümü sömürgeciliğe verdiği desteği sürdürdü.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun kuruluşunun 50. yıldönümü nedeniyle yayımlanan bir kitapta, İngiliz Sendikalar Kongresi'nin (TUC, İngiltere'deki merkezi işçi örgütü), bağımsızlık mücadelesine katılan Afrikalı sendikacılara eleştirel gözle baktığı belirtilmektedir. Ayrıca, İngiliz Sendikalar Kongresi'nin, Afrika'daki sömürge bölgelerdeki işçi hareketini kontrol altında tutma ve böylece onları daha geniş siyasal etkilerden ve milliyetçi eğilimlerden uzak tutma çabası içinde olduğu ileri sürülmektedir (Carew, A., "Towards a Free Trade Union Centre: The International Confederation of Free Trade Unions, 1949-1972," *The International Confederation of Free Trade Unions*, Peter Lang, Bern, 2000, s.228, 259).

İngiliz Sendikalar Kongresi (TUC) kalkınma işbirliği çerçevesinde gelişmekte olan ülkelerin sendikalarına yardımda bulunmaktadır. 1998, 1999 ve 2000 yıllarında bu amaçla her yıl 110 bin dolar harlandı. Sendikaların uluslararası dayanışma adı altında harcadığı bu paranın yüzde 12'si sendikalarca, yüzde 88'i de İngiliz Devleti tarafından karşılandı.

İngiliz sendikaları, günümüzde işverenlere "toplumsal ortak" ("social partner") olarak bakmaktadır. TUC'nin anti-emperyalist, IMF karşıtı, NATO karşıtı bir tavrı söz konusu değildir.

Özetle; İngiliz işçi sınıfı ve sendikaları, İngiliz emperyalizminin az gelişmiş ülkelerin sömürülmesinden elde edilen ekonomik artığın bir bölümünden yararlanmakta, bu sömürü sayesinde hayat standartlarını yükseltmekte ve demokratik hak ve özgürlüklerden faydalanmaktadır. İngiliz sendikalarının bazı az gelişmiş ülkelere yaptıkları "yardım" da, ağırlıklı olarak İngiltere devleti tarafından finanse edilmekte ve istihbarat toplamada kullanılmaktadır. Ortada "enternasyonalizm" yoktur; emperyalist sömürünün sürdürülmesine destek söz konusudur. Bu gerçekleri bilmeden veya dikkate almadan, işçi sınıfının enternasyonalist tavrından söz edenler, hayal dünyasında yaşamaktadır.